

ГРИГОРІЙ ІВАНОВИЧ ШИРЯЄВ
(1882–1954)

G. Shiryaev
G. Shiryaev

Вітчизняний (чеського походження) й чеський ботанік – систематик і флорист; доктор природничих наук (1927).

Навчався в університеті в Лозанні (1902–1903), де мав нагоду опрацювати гербарій Е. Буасье (Женева). Продовжив навчання в Харківському університеті, який закінчив у 1907 р. зі ступенем магістра, де у студентські роки досліджував флору Харківщини. Був залишений на кафедрі ботаніки вишу як

асистент і одночасно працював у різних навчальних закладах міста. Продовжував вивчати місцеву флору, згодом також Криму й Кавказу, в цей період опублікував близько 20 праць.

Брав участь у Першій світовій війні, у 1919 р. вступив до Добровольчої Армії, де був підпоручником Марківського піхотного полку; у 1920 р. евакуювався з Криму. Згодом дістався Туреччини, де в Галліполі розташовувався табір регулярних частин Російської армії з розгалуженою системою військових та освітньо-культурних інституцій; Г.І. Ширяєв був одним з ініціаторів організації різних навчальних закладів.

У 1923 р. переїхав до Чехословацької Республіки, на свою другу батьківщину, де працював ботаніком у Народному музеї м. Прага, згодом, за рекомендацією та за підтримки проф. Й. Подпери, став завідувачем гербарію університету м. Брно і визнаним фахівцем у галузі систематики та географії рослин. Підготував працю "Onobrychis generis revisio critica, Pars I" (1926 р.), за яку в 1927 р. йому присуджено ступінь доктора наук. З 1935 р. займає посаду доцента, з 1939 р. – ад'юнкт-професора, викладає курс систематики рослин, а у 1940 р. стає куратором Гербарію та бібліотеки вишу. У чеський період роботи вчений опублікував 43 наукові праці, у т. ч. монографії, присвячені родам *Onobrychis* (1925–1937), *Trigonella* (1928–1934), *Ononis* (1932) та *Asragalus* (1939, 1944), останню, на жаль, не завершив.

З 1944 р. разом з дружиною пережив другу еміграцію: спочатку до Німеччини, де у таборі для переселенців викладав у російських та українських школах, а у вільний час безоплатно працював у Ботанічному саду в Мюнхені; пізніше в 1951 р. переїхав до США, де працював садівником, двірником, кочегаром, а останній рік життя був чорноробом на сірниковій фабриці. Але весь вільний час вчений продовжував опрацювати гербарні колекції роду *Astragalus* з Персії, Афганістану, Ірану, які йому надсилали проф. К. Рехінгер-молодший, з яким він описав понад 300 нових для науки таксонів (деякі роботи вченого опубліковані за авторством Й. Подпери). Серед описаних видів судинних рослин, зокрема *Astragalus albispinus* Širj. & Bornm., *A. alexandri* Širj., *A. cesarensis* Širj. & Bornm., *A. elisabethae* Širj. & Rech. f., *A. esfandiarii* Širj. & Rech.f., *A. garaensis* Širj., *A. idae* Širj., *A. phrygius* Širj., *A. echiniformis* Širj., *A. podperae* Širj., *Medicago archiducis-nicolai* Širj., *M. popovii*, *M. plicata* Širj., *Onobrychis biebersteinii* Širj., *Trigonella rechingeri* Širj., *T. verae* Širj. тощо.

Багаті колекції різних груп квіткових рослин, зібраних ученим, зберігаються в Гербаріях Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (KW), Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна (CWU), університету імені Т. Масарика в Брно та інших установах.

Г.І. Ширяєв є автором і співавтором принаймні 74 наукових праць з систематики та флористики.

За спогадами колег вчений був криштално чесною, безкомпромісною, доброю, простою людиною. У повідомленні про його смерть у газеті "Переключка" (США) є такі слова: "... всегда и всюду он был человеком, который руководствовался в своей деятельности высокими моральными принципами и был всегда скромным..."

На честь вченого названо *Alchemilla sirjaevii* Plocek, *Astragalus sirjaevii* Zarre, Maassoumi & Podlech, *Medicago schirjaewi* Hand.-Mazz., *Melissitus sirjaevii* (Hub.-Mor.) Latsch, *Onobrychis sirjaevii* Hub.-Mor., *Trigonella sirjaevii* Hub.-Mor.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Rechinger K.H. Grigorij Ivanovic Sirjaev (24.01.1882–18.06.1954). *Phyton*, 2000, 6: 24–30.

М.В. ШЕВЕРА